

สารบัญเรื่อง

- ๑ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๓ มาตรา ๔๖๘, ๔๖๙, ๔๗๐, ๔๗๑ หน้า ๒
- ๒ แผนคำอธิบายกฎหมายปกครองของประเทศ
ญี่ปุ่น ,, ๒๔
- ๓ แข็งความโรงเรียนกฎหมาย ,, ๖๔
- ๔ ตอบคำถามเรื่องการเรียนกฎหมายอังกฤษหรือ
ฝรั่งเศสตามหลักสูตรใหม่ของโรงเรียนกฎหมาย ,, ๖๕
- ๕ คำชี้แจงเรื่องปทานุกรมกฎหมาย ,, ๖๖
- ๖ ปทานุกรมกฎหมาย ,, ๖๗
- ๗ ข้อที่แปลก ๆ ในกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ,, ๗๒
- ๘ สิทธิเหนือพื้นดินมีประโยชน์อย่างไร ? ,, ๗๔

คำอธิบาย

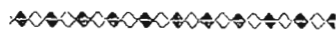
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ ๓

โดย

หลวงประดิษฐมนูธรรม

(ปรีดี พนมยงค์)

มาตรา ๔๖๘ ถ้าใน
สัญญา ไม่มี กำหนด เงื่อนไข
เวลา ให้ ใช้ ราคา ไซ้ ผู้
ขาย ชอบ ที่จะ ยึด หน้ ว่าง ทรัพย์
สิน ที่ ขาย ไว้ ได้ เงิน กว่า จะ ใ้
ราคา

468.- When there is
no time clause for pay-
ment of the price, the
seller is entitled of
retain the property
sold until the price is
paid.

คำอธิบาย

ตามหลักตั้งปรากฏในมาตรา ๔๖๑ ผู้ขายจำต้องส่งมอบ
ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นให้แก่ผู้ซื้อ

ถ้าจะเปรียบเทียบหลักกฎหมายเรื่องสิทธิยึดหน่วง (ดู
มาตรา ๓๔๑) แล้ว ฐานะของผู้ขายซึ่งยังมิได้รับชำระ
ราคา (แม้ทรัพย์สินที่ซื้อขายจะได้โอนกรรมสิทธิ์ไปยังผู้ซื้อ
แต่ขณะที่ตกปากลงคำกันแล้วก็ดี) ก็คล้ายกับผู้ทรงสิทธิ
ยึดหน่วง กล่าว คือ ผู้ขายมีหนี้ อันเป็น คุณประโยชน์ อย่าง
หนึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น เหตุฉะนั้นจึงควรให้สิทธิผู้ขาย
ในอันที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินที่ซื้อขายไว้ได้จนกว่าผู้ซื้อจะ
ชำระราคา'

๑ อีกประการหนึ่ง ถ้าจะเทียบ กับ หลักกฎหมายในเรื่อง การ
ไม่ชำระหนี้ตามมาตรา ๓๖๘ แล้วก็จะเห็นได้ว่า ในสัญญาต่าง
ตอบแทนเช่นสัญญาซื้อขายนี้ คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระ
หนี้จนกว่า อีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้ หรือ ขอปฏิบัติการชำระหนี้ ก็ได้
สิทธิของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่จะโต้แย้ง เช่นนี้ เรียกเป็น ภาษาลาติน
ว่า "Excertio non Adimpleti Contractus" แต่ความข้อนี้
ท่านมิให้ใช้บังคับถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด

แต่ผู้ขายจะพึงมีสิทธิยึดหน่วงเช่นนี้ได้เพียงไรนั้น ตัว
 บทมาตรา ๔๖๘ นี้ได้กล่าวถึงกรณีนี้ที่ “ในสัญญาไม่มี
 กำหนดเงื่อนไขเวลาให้ใช้ราคา” เช่น ก. ขายแหวน
 ให้ข. ๑ วง ราคา ๕๐๐ บาท ถ้าไม่ปรากฏในสัญญาว่า ข จะ
 ต้องชำระราคาให้ก. เมื่อใด ก. ก็มีสิทธิยึดหน่วงแหวน
 นั้นไว้ได้จนกว่าข. จะชำระราคาให้

บัดหาอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่สัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข
 เวลาให้ใช้ราคา ซึ่งก่อนถึงเงื่อนไข ผู้ขายจะยึดหน่วง
 ทรัพย์สินที่ซื้อขายได้หรือไม่?

เห็นว่าสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขเวลาให้ใช้ราคานั้นหน้าที่
 ผู้ซื้อจะพึงชำระยังไม่ถึงกำหนด ความในตอนที่ห้าแห่ง
 มาตรา ๓๖๕ จึงไม่ให้สิทธิแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในการที่
 จะไม่ยอมชำระหนี้ ซึ่งต่างกับกรณีที่สัญญาซื้อขายไม่มี
 เงื่อนไขเวลาให้ใช้ราคาซึ่งผู้ขายมีสิทธิเรียกให้ผู้ซื้อชำระ
 หนี้ที่ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา ๖๖๒ มีข้อความ
 คล้ายกับประมวลกฎหมายไทยมาตรา ๔๖๘ นี้ สอดคล้องกับ
 ข้อเสนอของคณะนิติศาสตร์ว่า บทบัญญัติขบกับสัญญาซื้อ

ขายที่มีเงื่อนเวลาให้ใช้ราคาไม่มีสิทธิยึดหน่วง ก็เพราะเหตุว่าผู้ขายได้มีความเชื่อถือในผู้ซื้อ และถือว่าได้สละสิทธิยึดหน่วง

ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นใจความที่อาจจะนำมาใช้บังคับในเมื่อไม่มีข้อตกลงกันเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าหากว่าผู้ซื้อผู้ขายได้ตกลงกันให้ผู้ขายยึดทรัพย์สินที่ซื้อขายไว้ แม้ในสัญญาซื้อขายจะมีเงื่อนเวลาให้ใช้ราคาก็ดี ข้อตกลงเช่นนี้ก็อาจใช้ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ตามธรรมดาผู้ขายในสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนเวลาให้ชำระราคาจะไม่มีสิทธิยึดหน่วง แต่กฎหมายก็ยังให้ความสำคัญคุ้มครอง ถ้าผู้ซื้อล้มละลายก่อนส่งมอบ หรือล้มละลายแล้วในเวลาซื้อขายโดยผู้ขายไม่รู้ หรือผู้ซื้อกระทำให้หลักทรัพย์ที่ให้ไว้เพื่อประกันการชำระราคาเสื่อมเสียหรือลดน้อยลง ผู้ขายก็ชอบที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินซึ่งขายไว้ได้ เว้นแต่ผู้ซื้อจะหาประกันที่สมควรให้ได้ ให้คู่ค้าอธิบายได้มาตรา ๔๖๕ ต่อไป

มาตรา ๔๖๕ ถ้าผู้ซื้อ
ล้มละลายก่อนส่งมอบทรัพย์สิน
สินค้าหรือผู้ซื้อเป็นคนล้ม
ละลายแล้วในเวลาซื้อขาย
โดยผู้ขายไม่รู้ก็ดี หรือ
ผู้ซื้อ กระทำให้หลักทรัพย์สิน
ที่ขายไว้เพื่อประกัน การใช้
เงิน นั้น เสื่อมเสียหรือลด
น้อยลงก็ดี ถึงแม้ใน
สัญญา จะมี กำหนด เงื่อนไข
เวลาให้ใช้ราคา ผู้ขายก็
ชอบที่จะยึดหน่วงทรัพย์สิน
ซึ่งขายไว้ได้ เว้นแต่ผู้
ซื้อ จะหาประกัน ที่สมควร
ให้ได้

169.- Even though
there is a time clause for
payment, if the buyer
becomes bankrupt be-
fore delivery, or was
bankrupt at the time of
sale without the knowle-
dge of the seller, or im-
pairs or reduces security
given for payment, the
seller is entitled to retain
the property sold, unless
the buyer gives proper
security.

คำอธิบาย

มาตรานี้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ขายซึ่งยังมีได้ชำระราคา
แม้ในสัญญาซื้อขายจะมีเงื่อนไขเวลาให้ใช้ราคา ซึ่งผู้ขาย

ไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยวเหมือนค้ำผู้ขายใน สัญญาซื้อขายที่ไม่มี
เงื่อนไขให้ใช้ราคา คูมาตรา ๔๖๘

ความคุ้มครองซึ่งผู้ขายได้รับตามมาตรา ๔๖๘

“ยึดเหนี่ยวทรัพย์สินซึ่งขายไว้ได้ เว้นแต่ผู้ซื้อจะหา
ประกัน ที่สมควรให้ได้”

ผู้ขายจะมีสิทธิเช่นนี้จะต้องปรากฏว่า

- ก) ผู้ซื้อล้มละลายก่อนส่งมอบ หรือ
- ข) ผู้ซื้อเป็นคนล้มละลายแล้วในเวลาซื้อขายโดยผู้
ขายไม่รู้ หรือ
- ค) ผู้ซื้อกระทำให้หลักทรัพย์ที่ให้ไว้เพื่อประกันการ
ใช้เงินนั้นเสื่อมเสียหรือลดน้อยลง

ทั้งนี้ก็เพราะเหตุเหล่านี้ กระทำให้ความเชื่อถือในผู้ซื้อ
ลดน้อยถอยลงไป ผู้ซื้อจึงไม่ควรได้รับประโยชน์จากเงื่อนไข
เวลาให้เทียบคูมาตรา ๑๕๕”

๒ มาตรา ๑๕๕ ในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ ท่านห้ามมิ
ให้ฝ่ายตกหน้อเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขเริ่มต้น ฤาเจตนา
สุดสิ้น คือ

- (๑) ถ้าตกหน้อถูกคำสั่งให้เป็นคนล้มละลาย
- (๒) ถ้าตกหน้อได้ทำตาย ฤาทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งประกัน
อันได้ให้ไว้
- (๓) ถ้าตกหน้อไม่ให้อประกันในเมื่อจำต้องให้

เช่น ก. ขายแหวนให้ ข. ๑ วง ราคา ๔๐๐๐ บาท กำหนดชำระราคาภายใน ๑ เดือนนับแต่วันขาย ในระวางนั้น ข. ล้มละลายก็ดี หรือ ข. ล้มละลายก่อนซื้อขายแต่ ก. ไม่ทราบ หรือถ้า ข. ได้นำรถยนต์มามอบให้ ก. ไว้เพื่อประกันชำระหนี้ แต่ ข. ได้บังอาจทำสายรถยนต์คันนั้นเสียตั้งนี้ ตราบใดที่ ก. ยังไม่ได้รับชำระราคา ก. ก็มีสิทธิที่จะยึดห่วงแหวนวงนั้นไว้ได้นอกจาก ข. จะหาประกันที่สมควรมาให้

มาตรา ๔๗๐ ถ้าผู้ซื้อผิดนัด ผู้ขายซึ่งได้ยึดค้ำหวงทรัพย์สินไว้ ตามมาตราทั้งหลายที่กล่าวมา อาจจะใช้ทางแก้ต่อไปนี้ แทนทางแก้สามัญในการไม่ชำระหนี้ได้ คือ มีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อ ให้ใช้ราคากับทั้งค่าจับจ่ายเกี่ยวกับการภายในเวลาอันควรซึ่งต้องกำหนดลงไว้ในคำบอกกล่าวนั้นด้วย

ถ้าผู้ซื้อละเลยเสียไม่ทำตามคำบอกกล่าว ผู้ขายอาจนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดได้

470.- When the buyer is in default, the seller who retains the property under the foregoing sections can, instead of using the ordinary remedies for non-performance, notify the buyer in writing to pay the price and incidental charges, within a reasonable time to be fixed in the notice.

If the buyer fails to comply with the notice, the seller can sell the property by public auction

คำอธิบาย

ตาม ธรรมดา เมื่อ ผู้ซื้อผิดนัดผู้ขาย ซึ่งยึดค้ำหวงทรัพย์สิน

สินไว้มี ทาง แก้วสามัญใน การไม่ชำระหนี้ คือ อาจ^๑ เรียก
ร้องให้ลูกหนี้ชำระราคาตามที่ตกลงกัน

แต่แทนที่จะใช้ทางแก้วสามัญ ผู้ขายอาจนำเอาทรัพย์สิน
สินที่ซื้อขายออกขายทอดตลาดได้ แต่จะต้องปฏิบัติตาม
วิธีที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๓๓ มีฉะนี้ การ ขายทอดตลาดไม่
สมบูรณ์ กล่าวคือผู้ขายจะต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยัง
ผู้ซื้อให้ใช้ราคา กับ หักค่าจ่าย เกี่ยวการภายใน เวลา อัน
ควรซึ่งต้องกำหนดลงไว้ในคำบอกกล่าวนั้นด้วย

ถ้าผู้ซื้อละเลยไม่ทำตามคำบอกกล่าว ผู้ขายอาจนำ
ทรัพย์สินนั้น ออกขายทอดตลาดได้

ในคดีซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๑ พ.ศ. ๒๔๗๒
ระหว่างนายอับดุลลาหรือ อับดุลราฮิม (บังคับอังกฤษ)
โจทก์ หลวงภักดีทัดกษัตริย์วิจารณ์จำเลย นั้นมีเค้าความ
สื่อให้เห็นว่าผู้ขายที่ไม่ได้รับชำระราคาได้จัดการขายทรัพย์สิน
สินที่ซื้อขายโดยผลการตนเอง ผิดจากวิธีที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๔๗๐ ผู้ขายจึงไม่อาจขอพิสูจน์ หนี้ในคดี ล้มละลาย
ตาม จำนวนเงิน ที่ต่างกันระหว่างราคา ที่ขายได้กับราคาใน
สัญญา ได้นำคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้มาลงไว้ต่อไปด้วย

๑ ดูบันทึก ๑ ป.พ.พ. บรรพ ๒ ตอน ๑ หน้า ๓๘-๔๒

คำพิพากษาที่ ๖๑๑ พ. ศ. ๒๔๗๒

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กรรมการตรวจ
ฎีกาจำเลย อุทธรณ์คำพิพากษาศาลอุทธรณ์

นายอับดุลลาหรืออับดุลราฮิม(บังคับอังกฤษ)โจทก์

คดีระหว่าง

หลวงภักดีลักษณะวิจารณ์

จำเลย

คดีนี้จำเลยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาล
อุทธรณ์ ซึ่งพิพากษาขึ้นตามคำพิพากษาศาลคดีต่างประเทศ
แล คำสั่งของ เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ ในคดีล้มละลาย ของ
จำเลย ยอมรับ ธนาคาร สยาม กัมมาจล จำกัด เป็น เจ้า หนี้
ธรรมดา พิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลายเป็นเงิน ๑๑๗,๑๗๘
บาท ๗๐ สตางค์ ฯ

กรรมการศาลฎีกาได้ประชุมตรวจปรึกษาสำนวนเรื่องนี้
แล้ว ฯ

คดีนี้คู่ความมีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาได้แต่
เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ฯ

ข้อเท็จจริงในคดีที่รับกันอยู่แล้ว คือ

เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ ธนาคารสยาม
 กัมมาจลกับจำเลยได้ทำสัญญาต่อกัน ตามข้อ (๑) แห่ง
 สัญญา นั้นมีความ ว่า ธนาคารให้จำเลยเช่าโรงฟอกหนังที่
 จังหวัดนนทบุรี มีกำหนด ๓ ปี นับตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นต้นไป คิดค่าเช่าเดือนละ ๘๐๐ บาท
 ข้อ (๔) แห่งสัญญามีว่า ถ้าค่าเช่าค้างชำระเกิน ๑๕ วัน
 ธนาคารมีสิทธิกลับเช่าครองโรงฟอกหนังนั้นได้ แลสัญญา
 นี้เป็นอันยุติเลิกถอนกันเด็ดขาด แลตามความในข้อ
 (๕) จำเลยตกลงว่า ถ้าธนาคารเลิกสัญญาเสียก่อนสิ้น
 กำหนดระยะเวลา ๓ ปีแล้ว จำเลยยอมรับซื้อโรงฟอกหนัง
 ที่กล่าวแล้ว กับ ที่ดินที่โรงฟอกหนัง ตั้งอยู่จากธนาคาร ตาม
 ราคาที่กำหนดไว้ ๑๓๐,๐๐๐ บาท ฯ

เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ ธนาคารได้มี
 หนังสือถึงจำเลยแจ้งว่าจำเลยเป็นหนี้ค่าเช่าธนาคารอยู่ ๑๖
 เดือนเป็นเงิน ๑๒,๘๐๐ บาท แลบอกกล่าวให้จำเลยทราบ
 ว่า (๑) ธนาคารได้เลิกสัญญานั้นแล้ว แล (๒)
 ธนาคารต้องการให้จำเลยซื้อโรงฟอกหนังไว้ตาม ความใน
 สัญญาข้อ (๕) ฯ

ต่อจากหนังสือ ฉบับนี้ ธนาคารได้มีหนังสือ อีกฉบับ
หนึ่ง ลงวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ แจ้งให้ จำเลย
ทราบว่า ธนาคารจะเข้ายึดโรงฟอกหนังแลครอบครอง
ต่อไปตั้งแต่วันจันทร์หน้า ๆ

ครั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๗๐ ธนาคารได้มีหนังสือ
ถึงจำเลยอีก ฉบับหนึ่ง ความว่าการที่จำเลยขอกู้เงิน
(ความประสงค์ที่ขอกู้ปรากฏว่า เพื่อจะเอาเงินมาชำระ
หนี้ที่ค้างแก่ธนาคาร) นั้น ธนาคารให้กู้ไม่ได้ แต่กำลัง
จัดการขายโรงฟอกหนังอยู่ ต่อมาเมื่อได้แจ้งให้ทราบ
เช่นนั้นแล้ว จึงได้จัดการ ขายทอดตลาดโรงฟอกหนังได้เงิน
เป็นจำนวนสุทธิเพียง ๑๒,๘๒๑ บาท ๓๐ สตางค์ คือน้อย
กว่าราคาซื้อขายที่กำหนดไว้ใน สัญญาถึง ๑๑๗,๑๗๘ บาท
๗๐ สตางค์ ๆ

ครั้นวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ศาลคดีต่างประเทศ
พิพากษาให้จำเลยเป็นคนล้มละลาย ธนาคารจึงยื่นใบ
พิศุจน์ หนี้ในคดีล้มละลายเป็นจำนวน ๑๑๗,๑๗๘ บาท ๗๐
สตางค์ เจ้าพนักงานรักษาททรัพย์ยอมรับธนาคารในฐานะ
เป็นเจ้าของหนี้ชดเชยตามจำนวนเงินนี้ จำเลยอุทธรณ์คำสั่ง

เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ต่อไป แต่ศาลคดีต่างประเทศแลศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตาม ฯ

ฉบับนี้จำเลยแถลงคัดค้านว่า คำพิพากษาศาลอุทธรณ์นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายหลายประการ ฯ

ในชั้นศาลนี้ ทนายฝ่ายธนาคารคัดค้านว่าฎีกาของจำเลยไม่ต้องตามระเบียบหาควรรับไว้พิจารณาไม่ เหตุว่าจำเลยทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาโดยมิได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ก่อน ซึ่งนายอ้างว่าเป็นข้อจำเป็นตามบทพระราชบัญญัติลักษณะล้มละลายมาตรา ๓๐ ข้อ ๑ (ก) ฯ

กรรมการศาลฎีกาได้พิจารณา ข้อคัดค้านนี้ ตลอดแล้วเห็นว่าในคดีเรื่องนี้ความจริงจำเลยมิได้ “นำคดีขึ้นฟ้องร้อง” ธนาคารตามความหมายแห่งมาตรา ๓๐ ข้อ ๑ (ก) เพราะฉะนั้นจำเลยจึงไม่ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ก่อน ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ จำเลยเป็นแต่ขอร้องต่อศาลคดีต่างประเทศเพื่อปลดปล่อยตนจากคำสั่งของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ในชั้นต้นซึ่งตนได้รับความเสียหาย แลซึ่งจำเลยมีสิทธิจะทำ

ได้ตามหลักทั่วไปที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะล้ม
ละลายมาตรา ๗๘ ข้อ ๑ แลทั้งจำเลยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์แล
ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลคดีต่างประเทศ
แลศาลอุทธรณ์ ในคดีนี้ด้วยข้อปัญหากฎหมายได้ (ดู
มาตรา ๗๘ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะล้มละลาย) ฯ

เพราะฉะนั้น คำคัดค้าน ของธนาคารในข้อนี้ จึงเป็นอัน
ตกไปกรรมการศาลฎีกาจะได้พิจารณาข้อความในฎีกาของ
จำเลยต่อไป ฯ

กรรมการศาลฎีกาเห็นว่าตามข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น
เห็นได้ชัดเจนว่าจำเลยได้กระทำผิดสัญญาโดยไม่ชำระเงิน
ค่าเช่าแลฝ่ายธนาคารมีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะเข้า
ยึดโรงฟอกหนัง แลเลิกสัญญาเสียดังได้กระทำมาแล้วนั้น
ได้ตามความในข้อ (๔) แห่งสัญญา ฯ

กรรมการยังมีความเห็นอีกต่อไปว่า ตามสัญญาข้อ (๕)
เมื่อฝ่ายจำเลยกระทำผิดสัญญาในชั้นแรกนี้ ธนาคารมี
สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะเรียกให้จำเลยซื้อโรงฟอก
หนังกับที่ดินเป็นราคา ๑๓๐,๐๐๐ บาท ดังที่ธนาคารได้
กระทำมาแล้วนั้นได้ด้วย ฯ

แต่จำเลยยกข้อต่อสู้ว่าสัญญาข้อ (๕) นี้เป็น โฆษะไม่ผูกพันจำเลย (๑) ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๒ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถึงแม้ว่าสัญญาฉบับนี้จะได้ลงลายมือชื่อกันก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ดี แต่หลักกฎหมายที่มีอยู่ในขณะเข้าทำสัญญากันนั้นได้นำมาประมวลไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๒ นี้ แล (๒) เพราะไม่มีสินจ้าง ฯ

กรรมการศาลฎีกาได้พิจารณาปัญหาเหล่านี้แล้ว ในหนังสือสัญญาข้อ (๕) ได้กำหนดกาลล่วงหน้าไว้ ๒ ประการ คือ จำเลยรับจะซื้อโรงฟอกหนังจากธนาคารเป็นราคา ๑๓๐,๐๐๐ บาท ในเมื่อธนาคารเลิกสัญญาเช่า เพราะเหตุจำเลยกระทำผิดสัญญา ก่อนสิ้นกำหนด ๓ ปี ประการหนึ่ง แลอีกประการหนึ่งธนาคารยอมขายโรงฟอกหนังนี้ให้แก่จำเลยโดยราคาเดียวกันในเวลาหนึ่งเวลาใดเมื่อจำเลยมีความประสงค์จะซื้อจะเป็นในระหว่างที่สัญญาเช่ายังมีอายุอยู่ก็ดี หรือเมื่อสิ้นสุดแล้วก็ดี กรณีนี้เป็นดังนี้ กรรมการเห็นว่าหาเข้าอยู่ในบทบัญญัติมาตรา ๑๕๒

แห่งประมวลกฎหมายแพ่งแพพาณิชย์ไม่ ๆ

ส่วนปัญหาในเรื่องสินจ้างนั้น กรรมการเห็นว่าการที่ต่างฝ่ายต่างให้คำมั่นกันไว้เช่นนี้ย่อมเป็นสินจ้างตอบแทนกันตามกฎหมายกล่าวคือ จำเลยผูกพันตนในอันที่จะซื้อโรงฟอกหนังนี้ไว้ ไซ้แต่ด้วยเหตุว่าธนาคารได้ให้จำเลยเช่าโรงฟอกหนังนี้เท่านั้นห้ามมิได้ธนาคารยังมีความผูกพันที่จะไม่ขายโรง ฟอกหนังให้คนอื่นมิได้ แลต้องเตรียมพร้อมที่จะขายโรงฟอกหนังให้แก่จำเลย ในเมื่อจำเลยประสงค์จะซื้อ ฝ่ายธนาคารก็ย่อมผูกพันตนในอันจะต้องขายให้แก่จำเลยในเวลาใด ๆ ตามแต่จำเลยจะร้องขอมา โดยมีสินจ้างว่าจำเลยเช่าโรงฟอกหนังมีกำหนด ๓ ปี แลจำเลยผูกพันตนที่จะซื้อใน ระหว่าง สัญญาเช่า หรือ สัญญานั้นสุดสิ้นลง ๆ

ในการปฏิเสธไม่ซื้อโรงฟอกหนังแลที่ดินตามราคา ซึ่งตั้งไว้นี้ จำเลยได้ซื้อว่ากระทำผิดสัญญา ซึ่งฝ่ายธนาคารชอบที่จะฟ้องร้องจำเลยขอให้ปฏิบัติโดยฉะเพาะ หรือ มิฉะนั้นเรียกค่าเสียหายเพื่อการนั้น ๆ

แต่ธนาคารหาได้กระทำตามทำนองนี้ไม่ กลับบอก

เลิก สัญญาแล้ว ขายโรงฟอกหนัง กับ ที่ดิน เสียใน นามของ
ตนเอง หาใช้ในฐาน เป็น ตัว แทน จำ เลย โดยมี ได้รับ
คำสั่งอย่างใด จากศาล แล้วมาขอพิสูจน หนี้ ใน คดีล้ม
ละลายตามจำนวนเงินที่ต่างกันระหว่างราคาที่เขาขายได้ตั้งราคา
ในสัญญา ฯ

กรรมการศาลฎีกาเห็นว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานรักษา
 ทรัพย์ยอมรับใบพิสูจน หนี้ ของธนาคารตามจำนวน หนี้ แล
 ซึ่งศาลล่างทั้ง ๒ พิพากษาขึ้นตามนั้นยังมีชอบด้วยกฎหมาย
 เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ควรถือว่า แม้ธนาคารจะมีหนี้อัน
 พิสูจน ได้ซึ่งเกิดจากการที่จำเลยประพฤติดิสัญญาที่ดี เมื่อ
 ธนาคารได้ขายโรงฟอกหนังแลที่ดินไปในฐาน เป็นเจ้าของ
 โดยเด็ดขาดเช่นนั้น ธนาคารไม่มีสิทธิที่จะกำหนดค่าเสีย
 หายเอาเองโดย มิได้ ร้องขอ ต่อ ศาล แลมีพะยาน หลักฐาน
 ประกอบ ฯ

คดีนี้มีปัญหาข้อกฎหมาย ที่ จะต้อง วินิจฉัย เกิด ขึ้น หลาย
 ข้อ คือ (๑) ธนาคารชอบที่จะได้รับค่าเสียหายหรือไม่
 ถ้าได้จะคิดค่าเสียหายเพียงใด (๒) การที่ธนาคารบอก
 เลิกสัญญาแลขายโรงฟอกหนังไปเสีย ซึ่งทำให้เป็นการ

พันวิสัยทางฝ่ายธนาคารที่จะปฏิบัติ หน้าที่ของตนใน สัญญา เช่นนี้ จะถือว่าได้กระทำลงโดยเสียงเคราะห์ของตนเอง กล่าวคือ มีสิทธิที่จะยึดจำนวน เงิน ที่ขายได้ ตำราใน สัญญา แต่เสีย สิทธิที่จะ พ้อง จำเลยให้ ชำระหนี้โดย ฉะเพาะหรือเรียกค่าเสียหายนั้นหรือไม่ (๓) มาตรา ๓๕๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะใช้บังคับได้หรือไม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ กรรมการศาลฎีกาเห็นว่า การ ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ตามคำสั่ง ของเจ้าพนักงานรักษา ทรัพย์ในข้อที่ว่า ธนาคาร มี สิทธิที่จะ พิสูจน์ หนี้ ใน คดี จำเลย ล้ม ละลาย เป็น จำนวน แน่นนอน ๑๑๗,๑๗๘ บาท ๗๐ สตางค์ได้ ที่เดียว โดยมีได้ยื่น พ้องเรียกค่าเสียหายหรือ ให้ปฏิบัติ การ ชำระหนี้โดย ฉะเพาะ นั้น ยัง มี ชอบ ด้วย กฎ หมาย ฯ

ฎีกาจำเลยฟังขึ้น จึงพร้อมกันพิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แลคำสั่งของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์นั้นเสีย แต่คำพิพากษานี้ไม่ตัดสิทธิของธนาคาร ที่จะ พ้อง เรียกจาก กองทรัพย์ของผู้ล้มละลายเป็นคดีขึ้นใหม่โดยอาศัยข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีนี้ ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมที่ฝ่ายใด

ได้เสียมมาแล้วให้เป็นพับไป ฯ

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๒

พระยามนุศรีธรรมประสาท

พระยาเทพวิฑูร

ม. บัณฑิต

ฎีกาที่ ๖๓๓ / ๒๔๗๒

ปัญหาจึงเกิดมีขึ้นว่าชนาการจะฟ้องผู้ล้มตายเป็นจำเลยได้หรือไม่?

ชนาการจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาดังในเรื่องนั้น

ศาลฎีกาได้ส่งคำร้องนั้นว่า

“ตามที่ทนายเข้าใจตรงนั้นเป็นความเข้าใจผิด เพราะตามพระราชบัญญัติล้มตายเป็น (มาตรา ๑๔ ข้อ ๕) ที่ห้ามมิให้ฟ้องบุคคลผู้ล้มตายเป็นนั้น ห้ามแต่เฉพาะในส่วนหนี้สินที่พิสูจน์ได้ในคดีล้มตาย แต่ส่วนหนี้ของแบ่งกตยามกัมมาจนนี้ แม้ในชั้นต้นจะเข้าอยู่ในประเภทที่พิสูจน์ได้ก็ดี แต่เมื่อศาลได้พิพากษาว่า เป็นหนี้ที่มีความยุ่งยากไม่สามารถที่จะกำหนดได้โดยแน่นอนในขณะนี้แล้วตามพระราชบัญญัติล้มตายเป็นมาตรา ๕๓ ข้อ ๓ ให้ถือว่า เป็นหนี้ที่พิสูจน์ไม่ได้ จึงหาเข้าอยู่ใน ข้อห้ามดังกล่าวแล้วไม่”

“แต่อย่างไรก็ดีถ้อยคำที่ใช้ในคำพิพากษาของศาลฎีกา (ที่ ๖๑๓ ปี ๒๔๗๒) ในตอนท้ายว่า “คำพิพากษานี้ไม่ตัดสิทธิของธนาคารที่จะฟ้องเรียกจาก กองทรัพย์สินของผู้ล้มละลาย เป็นคดีชั้นใหม่ โดยอาศัยข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีนี้” นั้น เป็นคำกล่าวรวมๆ ซึ่งความหมายของศาลฎีกาก็คือหมายความว่า “คำพิพากษานี้ไม่ตัดสิทธิของธนาคารที่จะฟ้อง หอจดจำนอง ฯ เป็นคดีชั้นใหม่ โดยอาศัยข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีนี้แล้วจึงมาขอพิทักษ์หนี้จากกองทรัพย์สินของผู้ล้มละลาย” เพื่อมิให้เป็นที่ยกตั้งจึงให้แก่ถ้อยคำเสียให้ชัดเจนตามความหมายดังกล่าวแล้ว” ฯ

มาตรา ๔๗๑ เมื่อขาย
ทอดตลาดได้ เงิน เป็น จํ
นวนสุทธิเท่าใด ให้ผู้
ขายหักเอาจำนวนที่ค้างชำระ
แก่ตน เพื่อราคา และค่า
จับจ่าย เกี่ยว การ นั้น ไว้
ถ้าและยังมี เงิน เหลือ ก็
ให้ส่งมอบ แก่ผู้ซื้อ โดย
พลัน

471.- The seller shall
deduct form the nett
proceeds of the public
auction what is due to
him for the price and
incidental charges and
deliver forthwith any
surplus to the buyer.

คำอธิบาย

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วในมาตรา ๔๗๐ ว่า ผู้ขายซึ่งยัง
มิได้รับชำระราคา อาจมีสิทธิเอาทรัพย์สินที่ซื้อขายออก
ขายทอดตลาดได้ แต่จะต้องเข้าอยู่ในหลักเกณฑ์และ
ปฏิบัติวิธีการตามมาตรา ๔๗๐ นั้น

การขายทอดตลาด เช่นนี้ ก็เพื่อจะได้เงิน มาชำระราคา
ไม่ใช่เป็นการทำให้หนี้ระงับ เหตุฉะนั้นเมื่อขายทอดตลาด

ได้ เป็นเงินเท่าใด ผู้ขายก็มีสิทธิหักค่าจับจ่ายเกี่ยวการ
 ขายทอดตลาดนั้น และหักเอาไว้ตามจำนวนราคาที่ค้างชำระ
 แก่ตน เมื่อหักแล้วมีเงินเหลือก็ให้ส่งมอบแก่ผู้ซื้อ ผู้
 ขายจะเอาไว้เสียทั้งหมดไม่ได้ ถ้าเมื่อหักแล้วเงินยังไม่
 พอผู้ขายก็คงจะมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระเต็มตามราคา
 ที่ตกลงกันนั้นได้ เช่น ก. ขายแหวนให้ ข. ๑ วง ราคา
 ๕๐๐ บาท ก. ยังยึดแหวนวงนั้นอยู่ ถ้า ข. ไม่
 ชำระราคา ก. เมื่อได้ปฏิบัติตามวิธีการตามมาตรา ๔๗๐ แล้ว
 เอาแหวนวงนั้นออกขายทอดตลาด สมมติว่าขายได้ ๕๐๐
 บาท ดังนี้ ก. มีสิทธิหักเอาไว้ ๕๐๐ บาท สำหรับ ราคา
 แหวนที่ตกลงกันและค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาด สมมติ
 ว่า เมื่อหักทั้งสองประการแล้ว เงินเหลืออีก ๕๐ บาท
 ก. ก็ต้องคืนเงิน ๕๐ บาท ให้ ข. แต่ ถ้าขายได้เพียง
 ๓๐๐ บาทดังนี้ ก. ก็ยังมีสิทธิเรียกร้องให้ ข. ชำระ ราคา
 ที่ขายอีก ๑๐๐ บาท กับค่าจับจ่ายเกี่ยวกับการขายทอดตลาด
 นั้น